

9. Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів Української РСР: Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 04.05.1990 року № 9166-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/9166-11#Text>.

10. Кодекс України про адміністративні правопорушення (статті 1 – 212-24): Закон України від 07.12.1984 № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10#Text>.

11. Постанова Касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду України від 14 вересня 2022 року по справі № 127/11940/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85390135>.

12. Постанова Великої Палати Верховного Суду України від 07 квітня 2021 року по справі № № 9901/23/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96669462?fbclid=IwAR1JFDT3mNhiXUO3RTdcIGIAW96kQIjT2c44ZskL20tmXXH0r0us3PIgPls>.

13. Полюк Ю. І. (2019) Право на звернення до суду за захистом порушених, невизнаних або оспорюваних прав за цивільним процесуальним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2019. 239 с.

Булацевська Яна Вадимівна,

студентка 4-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції

Національного університету «Одеська юридична академія»

Науковий керівник: *д.ю.н., професор кафедри цивільного процесу,
професор Андронов І. В.*

ОСОБЛИВОСТІ ДОКАЗУВАННЯ ФАКТУ СКОЄННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ФОРМИ НАСИЛЬСТВА У СПРАВАХ ЩОДО ВИДАЧІ ОБМЕЖУВАЛЬНОГО ПРИПISУ

7 січня 2018 року набув чинності Закон України № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству», який вперше в Україні на законодавчому рівні визначив обмежувальний припис стосовно кривдника одним із спеціальних заходів щодо протидії домашньому насильству. Також правове регулювання щодо обмежувального припису здійснюється нормами ЦПК, а саме Главою 13 [1; 2]. Ці зміни є дуже позитивними, оскільки покликані, передусім, забезпечити безпеку особи, яка потерпає від домашнього насильства та протиправних дій кривдника. Час, на який суд виносить обмежувальний припис, може бути використаний постраждалою особою для отримання різних видів соціальних послуг, психологічної та медичної допомоги.

Законодавство у сфері запобігання та протидії домашньому насильству визначає декілька форм домашнього насильства, а саме: фізичне, економічне, сексуальне та психологічне насильство [2].

Що стосується психологічного насильства, то це використання переваги для приниження та знецінення іншого члена сім'ї. Насильство – це також свідоме ігнорування потреб і почуттів тих членів сім'ї, які залежать від людини і потребують догляду. Як-то малолітні особи чи старші люди.

Водночас, процедура встановлення факту скоєння кожної із форм домашнього насильства має певні процесуальні недоліки, які унеможливають ефективне застосування механізму обмежувального припису на практиці. Здебільшого, такий висновок підтверджується під час аналізу судової практики у справах щодо видачі обмежувального припису, в яких суд досліджує обставини скоєння психологічної форми домашнього насильства. В таких справах заявник постійно стикається з наступними процесуальними недоліками як:

- відсутність своєчасних механізмів діагностування наявності психологічної шкоди від дій кривдника;
- відсутність ефективних механізмів збирання доказів на місці скоєння акту домашнього насильства;
- відсутність правової визначеності щодо механізмів та принципів встановлення причинно-наслідкового зв'язку між діями кривдника та отриманою психологічною травмою;
- відсутність ефективних засобів доведення циклічності психологічної форми насильства в сім'ї.

В свою чергу, суд без достатньої доказової бази та наявності причинно-наслідкового зв'язку між дією та наслідком не має можливості задовольнити заяву потерпілої особи щодо видачі обмежувального припису. Саме тому, судова практика по цій категорії справ містить велику кількість негативних для заявника рішень, особливо в питаннях, які стосуються наявності психологічної шкоди потерпілій особі. Наведемо приклад з судової практики, а саме проаналізуємо рішення Дарницького районного суду м. Києва від 10 травня 2019 року. За обставинами справи, заявниця вимагала від суду видати щодо власного чоловіка обмежувальний припис у зв'язку зі скоєнням останнім акту психологічного насильства. Як доказ заявниця надала до суду медичний висновок, в якому було встановлено діагноз порушення адаптації, змішана тривожна-де-

пресивна реакція. Звернемо увагу, що ця довідка була отримана заявником на наступний день після виклику органів поліції за місцем скоєння акту домашнього насильства та видана лікарем клінічної лікарні, яка профільною установою у питаннях встановлення психологічних захворювань або ушкоджень. Проте суд не прийняв цю довідку як доказ, оскільки вона не підтверджує причинно-наслідковий зв'язок між отриманою шкодою та діями чоловіка заявниці [3]. Крім цього, в довідці не зазначені часові межі отриманої психологічної шкоди потерпілої особи. У зв'язку з цим суд відмовив заявниці у видачі обмежувального припису з підстав недоведеності наявності психологічної форми насильства з боку власного чоловіка.

Також можна проаналізувати рішення Шевченківський районний суд м. Києва від 14 вересня 2021 року. В даній справі заяву про видачу обмежувального припису було залишити без задоволення.

Заявницею було надано суду висновок експерта судово-психологічної експертизи, згідно якого у малолітньої дитини наявні ознаки психотравмування, пов'язані з сексуальним насильством. Крім того була надана довідка Київського міського центру гендерної рівності, запобігання та протидії насильству від 06.09.2021 р. про те, що заявниця з дитиною перебували у Кімнаті кризового реагування для осіб, що постраждали від домашнього насильства/та або насильства за ознакою статті Київського міського Центру гендерної рівності, запобігання та протидії насильству з 14.06.2021 р. по 03.07.2021 р., а також користувались соціальною послугою надання довготривалого безпечного місця перебування у Притулку для жінок, які постраждали від домашнього насильства/та або насильства за ознакою статті Київського міського Центру гендерної рівності, запобігання та протидії насильству з 04.07.2021 р. по 23.08.2021 р. Але суд дійшов висновку, що заявником не надано суду належних та допустимих доказів вчинення кривдником психологічного та фізичного насильства щодо заявника та сексуального насильства щодо доньки, а самі лише твердження заявниці є припущенням, які суд не може покласти в основу рішення [4].

Отже виникає питання, як саме потерпіла особа повинна довести наявність психологічної шкоди, якщо будь-який медичний висновок за своєю сутністю не може містити покази лікаря щодо причетності саме кривдника до наявних у пацієнта психологічних ушкоджень? Чи існують інші види доказів, які можуть мати більш достовірну та

змістовну інформацію, аніж медичний висновок, який видається профільним лікарем в спеціалізованому закладі?

Вбачається, що вирішення цього питання полягає в іншій правовій площині, а саме вчуткому визначенні стандарту доказування для цієї категорії справ. Дійсно, з урахуванням мети законодавства про запобігання та протидію домашнього насильства, яка полягає в оперативному захисті прав потерпілих осіб, та зважаючи на складність доведення декількох форм домашнього насильства, вважаємо, що застосування національними судами стандарту «баланс ймовірностей» є єдиним засобом, який здатен подолати зазначені вище недоліки в питаннях доказів та доказування факту скоєння домашнього насильства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004. № 1618-IV. Редакція від 06.04.2022. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 40-41, 42. Ст. 492.
2. Про запобігання та протидію домашньому насильству: Закон України від 07.12.2017 року № 2229-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 5. Ст. 35.
3. Рішення Жовківського районного суду Львівської області від 12 грудня 2018 року у справі № 444/3602/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78498854>.
4. Рішення Шевченківського районного суду м. Києва від 14 вересня 2021 року по справі № 753/14236/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/99660165>.

Броніч Марія Русланівна,

*студентка 4-го курсу судово-адміністративного факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»*

Науковий керівник: *к.ю.н., доцент кафедри цивільного процесу,
доцент Іліопол І. М.*

ДОСТУП ДО ЦИВІЛЬНОГО СУДОЧИНСТВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Під час військової агресії значна частина національних судів була позбавлена можливості здійснювати правосуддя, а суди